

שעבוד מצרים

1

מורים יקרים*,

פרשת שמות פותחת את סיפור גאולתו של עם ישראל ממצרים דווקא בתיאור שלב השעבוד הקשה, אשר בו בולטים העינוי והסבל. סבל זה אף גדל כאשר השליחות הראשונה של משה אל פרעה נכשלת, ופרעה מחריף את גזרותיו הקשות נגד בני ישראל.

המסר של הפרשה הוא שגם במצב הקשה הזה יש השגחה מיוחדת על בני ישראל, וכבר בו נזרעים הזרעים לתהליך הגאולה:

— בני ישראל מתרבים ומתעצמים מאוד כדברי הכתוב: "וְכַאֲשֶׁר יַעֲנֶנּוּ

אֹתוֹ – בֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ!" (שמות ב, יב)

— משה רבנו נולד בארמון פרעה, גדל שם ומתמנה לשליח ה' כדי לגאול את העם.

— משה מעורר את העם לאמונה בקב"ה, בגאולה ובהקרבה: "וַיֵּאמֶן

הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פָקַד ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת עֲנָוִים."

(שמות ד, לא)

המשימה עוסקת בשני ההיבטים של הפרשה: גזרותיו של פרעה

(השלבים 1 ו-4) וסיפורו של משה (השלבים 2 ו-3).

במשימה זו יש דגש גם על מעשי הגבורה והאמונה של נשים, הבאים לידי

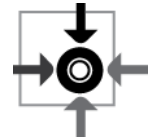
ביטוי בהתנגדותן לגזרות פרעה ובמעורבותן בהצלתו של משה.

*המדריך למורה מנוסח בלשון זכר, אבל הוא מיועד גם למורים וגם למורות.

ידע קודם

1. פרשת שמות פרקים א-ה;
2. השלבים בתקופת שעבוד מצרים, דמויות הנשים, דמותו של משה.

יעדי המשימה והמיומנויות הנבדקות

1. שכתוב פסוקים בלשון התלמיד (שלבים 1, 2, 4);
2. זיהוי הרצף הכרונולוגי בפרשה וסידור האירועים לפי סדר (שלב 3);
3. איתור המקורות של הפסוקים (שלב 3).

התנאים לביצוע המשימה

1. עבודה אישית בכיתה;
2. שני שיעורים בכיתה.

התוצר המצופה מהתלמיד

1. גזרות השעבוד – פרוז מלך מצרים (כרוז ראשון בשלב 1);
2. נשים בתקופת שעבוד מצרים – תיאור פעולותיהן נגד הגזרות;
3. הולדת משה ושליחותו – הדבקת תמונות לפי הסדר של התרחשות האירועים והתאמת פסוק לכל תמונה;
4. הכבדת הגזרות – פרוז מלך מצרים (כרוז שני בשלב 4).

החומרים לביצוע המשימה

- המשימה לתלמיד "שעבוד מצרים" שבה אמצעי העזר האלה:
1. תבנית לכרוז של מלך מצרים – הגזרות;
 2. דף שאלות על נשים בתקופת השעבוד במצרים;
 3. תמונות ופסוקים העוסקים בהולדת משה ובשליחותו;
 4. תבנית לכרוז של מלך מצרים – הכבדת הגזרות.

המשימה "שעבוד מצרים" היא המשימה הראשונה במאגר המשימות לתלמידי בתי הספר היסודיים בחמ"ד. ייתכן שזו הפעם הראשונה שתלמידים נדרשים לבצע משימה מעין זאת. לכן, אף על פי שהמשימה ערוכה בהתאם לגיל, יש ללוות את התלמידים בכל שלבי המשימה – בחלוקת הדפים ובארגון, בהקראת ההוראות ובמעבר משלב לשלב. משימת הערכה איננה מבחן, והתלמידים אינם נבחנים על הבנת ההוראות. בתחילת העבודה מומלץ לקרוא בקול את ההוראות כדי לוודא כי התלמידים מבינים את מה שנדרש מהם בכל שלב.

המשימה מסכמת את פרשת שמות, והיא יכולה להחליף את המבחן המקובל. במשימה ארבעה שלבים:

שלב 1: כרוז מלך מצרים – הגזרות

(המיומנות – שכתוב התוכן בלשון התלמיד)

על התלמידים לכתוב בלשונם כרוז מאת מלך מצרים לפי הכתוב בחומש שמות פרק א, ח-טז. התלמידים יאתרו את גזרות מלך מצרים מתוך הפסוקים, ויכתבו אותם בלשונם.

שלב 2: נשים בתקופת שעבוד מצרים

(המיומנות – שכתוב התוכן בלשון התלמיד)

בשלב זה יצטרכו התלמידים לעיין בחומש שמות, פרק ב ולכתוב מה עשו הנשים המתוארות בפרק (המיילדות, מרים ובת פרעה) נגד גזרות מלך מצרים.

שלב 3: הולדת משה ושליחותו

(המיומנות – סידור נכון של רצף אירועים על סמך המקור)

בשלב זה יסדרו התלמידים תמונות לפי הרצף הכרונולוגי ויתאימו את הפסוקים הנכונים לכל תמונה. התלמידים יקבלו שלשה דפים: דף שבו טבלה ריקה להדבקה (עמוד 5 בחוברת לתלמיד), דף תמונות לגזירה (עמוד 6 בחוברת לתלמיד) ודף פסוקים (עמוד 7 בחוברת לתלמיד). התלמידים יידרשו לסדר את התמונות לפי הסדר של התרחשות האירועים המתוארים בפרקים ב-ד, ולהדביקם בעמוד 5. מומלץ להנחות את התלמידים לסדר את כל התמונות לפני ההדבקה ולוודא כי זהו הרצף הנכון. לאחר מכן יתאימו התלמידים פסוק לכל תמונה וידביקו אותו מתחת לתמונה במקום המתאים בדף. **שימו לב!** דף התמונות הוא דף המושך את העין, לכן מומלץ שלא לחלק אותו בשלב הראשון עם כל המשימה. ככלל כדאי לתת את דפי המשימה שלב אחר שלב. כך תוכלו לעקוב אחר ביצוע המשימה בקלות יתר.

שלב 4 – כרוז מלך מצרים – הכבדת הגזרות

(המיומנות – שכתוב התוכן בלשון התלמיד)

בשלב זה יכתבו התלמידים כרוז "מעודכן" בעקבות הכבדת הגזרות של מלך מצרים, לפי הכתוב בשמות פרק ה.

לאחר סיום המשימה אפשר להשתמש בה כבסיס לדיון מסכם, אשר אינו חלק ממשימת ההערכה:

הראייה הכללית של הפרשה מבליטה שני תהליכים העומדים זה כנגד זה: מצד אחד – מעשי פרעה והמצרים – הגזרות וקשיי השעבוד שאף הולכים ומחריפים, ומצד אחר – צמיחתם ופועלם של אנשי אמונה, והשגחת ה' על משה וישראל, שהם הפתח לגאולה שעתידה לבוא.

בתחילת הדרך	קרוב להשגת היעד	השגת היעד	רמת ביצוע קריטריון	הנושא
ציטוט פסוקים העוסקים בגזרות מהתורה, ללא כתיבה בלשון התלמיד.	כתיבה של גזרה אחת או שתיים בלשון התלמיד באופן המעיד על הבנה מלאה של התלמיד; או כתיבה של שלוש גזרות באופן שמעיד על הבנה חלקית של התלמיד. ניסוח בלשון התלמיד שאינו מתאים לניסוח כרוז.	כתיבת שלוש הגזרות של פרעה בלשון התלמיד: 1. מסים לבניית ערי מסכנות; 2. עבודת פרך "בכל עבודה בשדה"; 3. גזרת הבנים – "כל הבן הילוד היאורה תשליכהו". כתיבה של פרטים הכתובים בפסוקים באופן המעיד על הבנה מלאה של התלמיד; ניסוח בלשון התלמיד המתאים לניסוח כרוז.	שכתוב התוכן בלשון התלמיד	שלב 1: כרוז מלך מצרים: הגזרות
ציטוט פסוקים ללא שכתובם.	ציטוט פסוקים ללא שכתוב או שכתוב חלקי של חלק מהפסוקים.	שכתוב מלא של התוכן בלשון התלמיד: 1. המיילדות – לא שמעו לצו המלך והחיו את הבנים; 2. בת פרעה – הצילה את משה ודאגה שיאכילו אותו; 3. מרים – שמרה על משה ביאור.	שכתוב התוכן בלשון התלמיד	שלב 2: נשים בתקופת שעבוד מצרים
טעות ברצף החטיבות <u>בתוך הסיפור</u> (לדוגמה: משה בורח למדיין לפני שהוא יוצא אל אחיו). טעות בסדר האירועים <u>בתוך החטיבה</u>; כמה טעויות בהתאמת הפסוקים לאירורים.	ארגון נכון של רצף החטיבות <u>בתוך הסיפור</u>: לידת משה, משה יוצא אל אחיו, משה בורח למדיין, אך יש טעות אחת ברצף הפרטים <u>בתוך החטיבה</u> (לדוגמה משה פוגש את אהרן לפני המעשה על הבאר); יש טעות אחת בהתאמת הפסוק לאירור.	ארגון וסידור פרטים ברצף: ארגון נכון של רצף החטיבות <u>בתוך הסיפור</u>: לידת משה, משה יוצא אל אחיו, משה בורח למדיין; ארגון נכון של האירורים <u>בתוך החטיבות</u>; התאמת כל הפסוקים מהחומש לאירורים.	סידור של רצף האירועים על סמך המקור	שלב 3: הולדת משה ושליחותו
ציטוט פסוקים או חלקי פסוקים העוסקים בגזרות; כתיבת הפרטים מעידה על כך שהתלמיד לא הבין את הנושא.	שכתוב חלקי של הגזרות בלשון התלמיד; כתיבת הפרטים מעידה על כך שהתלמיד הבין את הנושא באופן חלקי.	שכתוב מלא של הגזרות בלשון התלמיד; כתיבת הפרטים השונים מעידה על כך שהתלמיד הבין את הנושא; הניסוח בלשון התלמיד מתאים לניסוח כרוז.	שכתוב התוכן בלשון התלמיד	שלב 4: כרוז מלך מצרים: הכבדת הגזרות

דוגמאות לתשובות תלמידים – שלב 1

ניתוח והערכה של התשובה	התשובה
רמת הביצוע – השגת היעד הכרוז כולל את שלושת פרטי המידע וכן הרחבה של הפרטים הרלוונטיים הנוספים ("אוי לו!" "השפלים", "בכל מקום ובכל עבודה" וכד'). הכרוז מנוסח בצורה ברורה, בלשון ציווי, ומעיד על הבנת התוכן.	אני אולר גלירות על עם ישראל וחי עלה יקיים אותם אוי לו! חובה לעשות את הגלירות האלו: 1. יהיה לכל עם ישראל מיסים כבדים מאד! 2. כל בני ישראל השפלים יהיו עבדים למצרים לעבודות קשות בכל מקום ובכל עבודה שהמצרי ירצה! 3. המצרים יחששו אלף היהודים וכל בן שנואד יזרקו אותו ליאר מיד! מנני, מלככט החכט והמפואר פרצה
רמת הביצוע – קרוב להשגת היעד התלמיד כותב בלשונו, אולם מביא רק גזרה אחת מתוך השלש. בניסוח לא באה לידי ביטוי לשון של כרוז.	פרצה אמר למיידות כל בן שנואד להרוג אותם וכל בת תישאר בחיים. פרצה אמר למיידות מיידכט את העבריות וראיתם על האבנים.
רמת ביצוע – בתחילת הדרך התלמיד מצטט מילים מהפסוק ואינו כותב בלשונו; הניסוח אינו מתאים לניסוח של כרוז וגם אין בו לשון ציווי. מהמילה "פרד" לבדה אי אפשר ללמוד שהתלמיד הבין את משמעות הגזרה; חסר פריט תוכן העוסק בגזרה שעניינה הבנים הנולדים.	"וישאו עליו שרי מיסים", "פרק".